

Моніторинг світових ринків

Задорожна Світлана Миколаївна

Доцент кафедри менеджменту інноваційної діяльності та ДУ
Сернігівський національний технологічний університет

Чернігів-2015

Тема 1. Світовий ринок як механізм реалізації світогосподарських зв'язків

- 1.1. Загальне поняття ринку та його різновиди.
- 1.2. Світове господарство і міжнародний ринок.
- 1.3. Становлення світового ринку та його характерні риси.
- 1.4. Структура світового товарного ринку.
- 1.5. Міжнародна торгівля – центральна ланка світогосподарських зв'язків.
- 1.6. Теоретичні основи міжнародної торгівлі товарами і послугами.
- 1.7. Основні етапи розвитку міжнародної торгівлі та їх характеристика

Ринок

невід'ємна частина суспільного господарського відтворення – тісно взаємодіє з усіма його елементами:

- виробництвом,
- споживанням,
- розподілом.

Ринок

Це економічні відносини, що будуються на основі ринкових законів та принципів.

Це система, котра об'єднує різних суб'єктів *(покупців та продавців, більш опосередковано – виробників і споживачів товарів та послуг)* на певних принципах *(передусім згідно з відповідними умовами ціноутворення та правилами поведінки)* і з урахуванням дії окремих інститутів *(законодавства, матеріальних об'єктів і ін.)*.

Ознака класифікації	Види ринків
1. Галузева приналежність товару як об'єкта обміну	Товарні ринки. Вони охоплюють ринок будь-якого конкретного товару чи групи товарів, пов'язаних між собою певними ознаками виробничого характеру чи таких, що слугують задоволенню однієї і тієї ж потреби (наприклад, ринок взуття, ринок автомобілів, ринок сировинних товарів тощо)
2. Об'єкт обміну і межі його охоплення	Товарні ринки країн та регіональні товарні ринки. В основі підрозділу лежить приналежність до країн чи регіональна галузева приналежність об'єктів обміну. Ці ринки охоплюють ринок конкретного товару, групи товарів чи товарів певної галузі однієї країни чи регіону (наприклад, ринок взуття Туреччини, ринок автомобілів ЄС)
3. Сфера міжнародного товарного обміну і галузева приналежність об'єктів обміну	Світові товарні ринки – це сукупність національних ринків. В основі економічних відносин між їхніми учасниками лежить міжнародний поділ праці (наприклад, світовий ринок зерна). Об'єктами світового товарного ринку є конкретні товари чи групи товарів
4. Відношення до національних кордонів сфери обміну	Внутрішній (місцевий) і зовнішній (іноземний) ринок. Міжнародний ринок, ринки країн, світові товарні ринки є зовнішніми (іноземними) тільки для однієї конкретної країни. Економічні відносини між учасниками товарного обміну припускають, що учасники мають різну національну приналежність і об'єкт обміну перетинає національні митні кордони відповідних країн
5. Характер об'єкта товарного обміну	Ринок товарів, ринок послуг, ринки технологій, ринки капіталів, робочої сили, цінних паперів
6. Характер і рівень попиту та пропозиції на ринку	Ринок продавця, де попит перевищує пропозицію. Ринок покупця, де пропозиція перевищує попит
7. Характер взаємин між продавцем і покупцем	<p>Ринки вільні, замкнуті, регульовані. На вільних ринках немає обмежень для укладення комерційних угод між контрагентами. У торгівлі різними товарами частка вільних ринків різна (наприклад, на світовому нафтовому ринку – 70%, на ринку цукру – 30%).</p> <p>Під замкнутими (закритими) ринками зазвичай мають на увазі внутрішні корпоративні постачання ТНК, що становлять в цілому близько 40% міжнародного товарообігу.</p> <p>До регульованого належать ринки, що підпадають під дію міжнародних товарних угод, спрямованих на їх стабілізацію</p>

Чотири основні моделі ринку

залежно від характеру конкуренції в економічній літературі виокремлюють :

- ринок чистої конкуренції;
- ринок монополістичної конкуренції;
- олігополістичний ринок,
- чиста монополія.

- в умовах *чистої конкуренції* (досконалої) є дуже велика кількість дрібних фірм, де виробляють однакову продукцію і відсутні будь-які перешкоди проникнення в галузь, тобто випуску продукції будь-якою бажаною фірмою.
- *чиста монополія* передбачає наявність однієї фірми як продавця, недиференційовану продукцію і різноманітні бар'єри на шляху проникнення в галузь.
- *Монополістична конкуренція* характеризується порівняно великою кількістю великих фірм, що випускають диференційовану продукцію (одяг, взуття) і порівняно вільним входженням у галузь.
- *Олігополія* відрізняється невеликою кількістю великих фірм, що контролюють значну частину виробництва і збуту товарів, мають можливість впливу на ціну товару, об'єм пропозиції, а також важкістю вступу в галузь.

На світовому ринку переважає олігополістична конкуренція, яка передбачає наявність стимулів до погоджених дій або таємної змови (тобто встановлення монополії) при визначенні обсягів виробництва та цін чи їх зміні

Світове господарство

це динамічна система взаємопов'язаних національних економік та відносин між належними до них суб'єктами економічного життя, яка діє на принципах міжнародного поділу праці й охоплює усі стадії циклу економічного відтворення.

Це глобальний економічний організм, сукупність національних економік, що перебувають у тісній взаємодії і взаємозалежності, підпорядковуються об'єктивним законам ринкової економіки.

Світове господарство

- **Світове господарство (world economy) – це сукупність національних економік країн світу, пов'язаних між собою мобільними факторами виробництва.**
- **Світове (всесвітнє) господарство – це сукупність національних господарств, взаємозв'язаних міжнародним поділом праці, міжнародними економічними відносинами.**
- **Сучасне світове господарство – це сукупність національних економік країн, що перебувають у тісній взаємодії і взаємозалежності, глобальний економічний організм, підпорядкований об'єктивним законам ринкової економіки.**
- **Світове господарство – це сукупність міжнародних економічних відносин у взаємозв'язку з продуктивними силами та відповідним механізмом регулювання й управління**

- *Основною світового господарства, також як і світового ринку є міжнародний поділ праці і ін. факторів в-ва.*
- Різниця світового господарства від світового ринку в тому, що він проявляється не тільки і не стільки через міжнародний рух товарів, скільки через міжнародний рух факторів в-ва.
- Світове господарство включає всі основні параметри світового ринку і доповнює його новими суттєвими рисами, пов'язаними з міжнародною мобільністю факторів в-ва.

Характерні риси сучасного світового господарства

- розвиток міжнародного переміщення чинників виробництва, передусім у формах ввезення – вивезення капіталу, робочої сили і технологій;
- зростання на цій основі міжнародних форм виробництва на підприємствах, розташованих у декількох країнах, насамперед у рамках транснаціональних корпорацій;
- економічна політика держав у підтримці міжнародного руху товарів і чинників виробництва на двосторонній і багатосторонній основах;
- виникнення економіки відкритого типу в рамках багатьох держав і міждержавних об'

єднань

Характерні риси сучасного світового господарства наступні

- розвиток міжнародного переміщення факторів в-ва, перш за все в формах вивозу – ввозу капіталу, роб. сили і технології;
- зростання на цій основі міжнародних форм в-ва на п-ствах, розташованих у декількох країнах, насамперед у рамках ТНК;
- економічна політика держав у підтримці міжнародного руху товарів і факторів в-ва на двосторонній і багатосторонній основах;
- виникнення економіки відкритого типу в рамках багатьох держав і міждержавних

- Практичним механізмом, який реалізує закономірності світового господарства та міжнародної економічної діяльності, є інститут міжнародного ринку.
- **Міжнародний ринок** – продукт історичного розвитку економік країн, процесів виробництва. Разом з тим, він є ключовим чинником політики держав та підприємницьких агентів.

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

поєднує усі основні параметри світового ринку і доповнює його новими суттєвими рисами, пов'язаними з міжнародною мобільністю чинників виробництва

окрім міжнародної торгівлі, ще й переміщення капіталу, робочої сили, технологій тощо

СВІТОВИЙ РИНОК

міжнародне переміщення товару, міжнародна торгівля

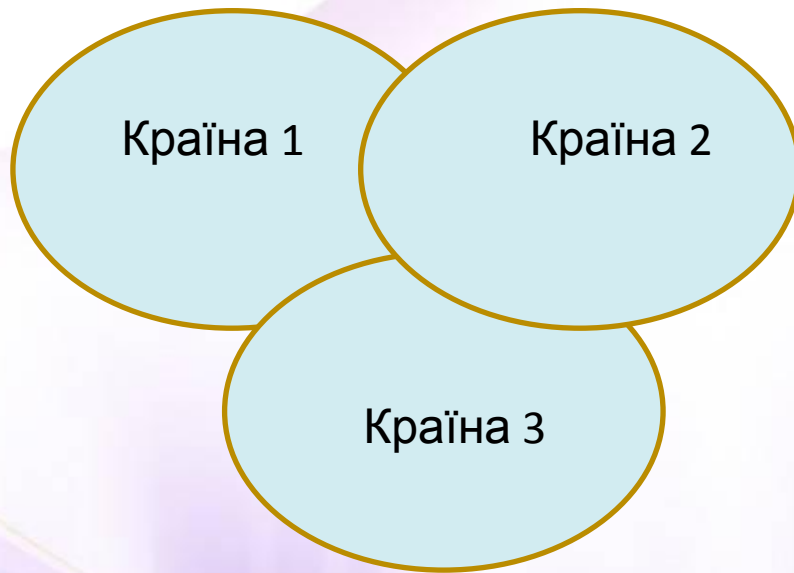
лише міжнародна торгівля

мін

ває

1.3. Становлення світового ринку та його характерні риси

Зовнішні контури фігури позначають світовий ринок, який утворюється в результаті встановлення товарно-грошових відносин між країнами

Еволюція форм ринків

- **Внутрішній ринок** – форма господарської взаємодії, за якої все, призначене для продажу, збувається самим виробником всередині країни.
- **Національний ринок** – це внутрішній ринок, частина якого орієнтується на іноземних покупців
- сприяє спеціалізація внутрішніх ринків (ринки праці, капіталу, гуртові тощо), частина яких з самого початку була зорієнтована на іноземних покупців.
- **Міжнародний ринок** – це частина національних ринків, пов'язана із закордонними ринками.
- **Світовий ринок** як сукупність національних ринків поєднує всесвітні господарські зв'язки на основі міжнародного поділу праці, спеціалізації, кооперування, інтеграції виробництва та збуту товарів і послуг.

Світове господарство

- це ринкова система, в якій залежності від об'єкта купівлі—продажу відокремлюють три великих групи світових ринків:
- товарний,
- грошовий
- ринок праці.

До складу світового товарного ринку входять: ринок споживчих товарів, ринок засобів виробництва і ринок послуг.

- **Світовий ринок споживчих товарів** за товарно-галузевою структурою об'єднує ринки продовольчих і непродовольчих товарів, ринок житла, ринок споруд неvirобничого призначення.
- **Світовий ринок засобів виробництва** складається з ринків споруд виробничого призначення, засобів праці, сировини, корисних копалин, матеріалів, енергії й інших видів продукції виробничого призначення.
- **Світовий ринок послуг** охоплює ринки лізингових, транспортних, інжинірингових, страхових, туристичних, рекламних та інших послуг, а також ринок ліцензій і ноу-хау.
- **Світовий фінансовий ринок** в основному обслуговує рух реальних товарно-матеріальних цінностей. До його складу також входять інвестиційні, грошові та ринки позичкових капіталів.
- **Світовий інвестиційний ринок** — це вкладення капіталу в створення або придбання за кордоном підприємств (об'єктів) виробничо-господарського призначення.
- На світовому ринку **позичкових капіталів** пропонується на тимчасове використання за плату різноманітні платіжні засоби (гроші, пінні папери). Цей ринок здійснює акумуляцію і перерозподіл грошових ресурсів у світовому економічному просторі.
- **Світовий грошовий ринок** утворює систему відносин з обміну іноземних валют і платіжних документів в іноземній валюті за вільними ринковими цінами.
- Об'єктом купівлі-продажу на **міжнародному ринку праці** є іноземна робоча сила. Цей ринок складається зі світового ринку кваліфікованих робітників, світового ринку некваліфікованих робітників і світового ринку спеціалістів.

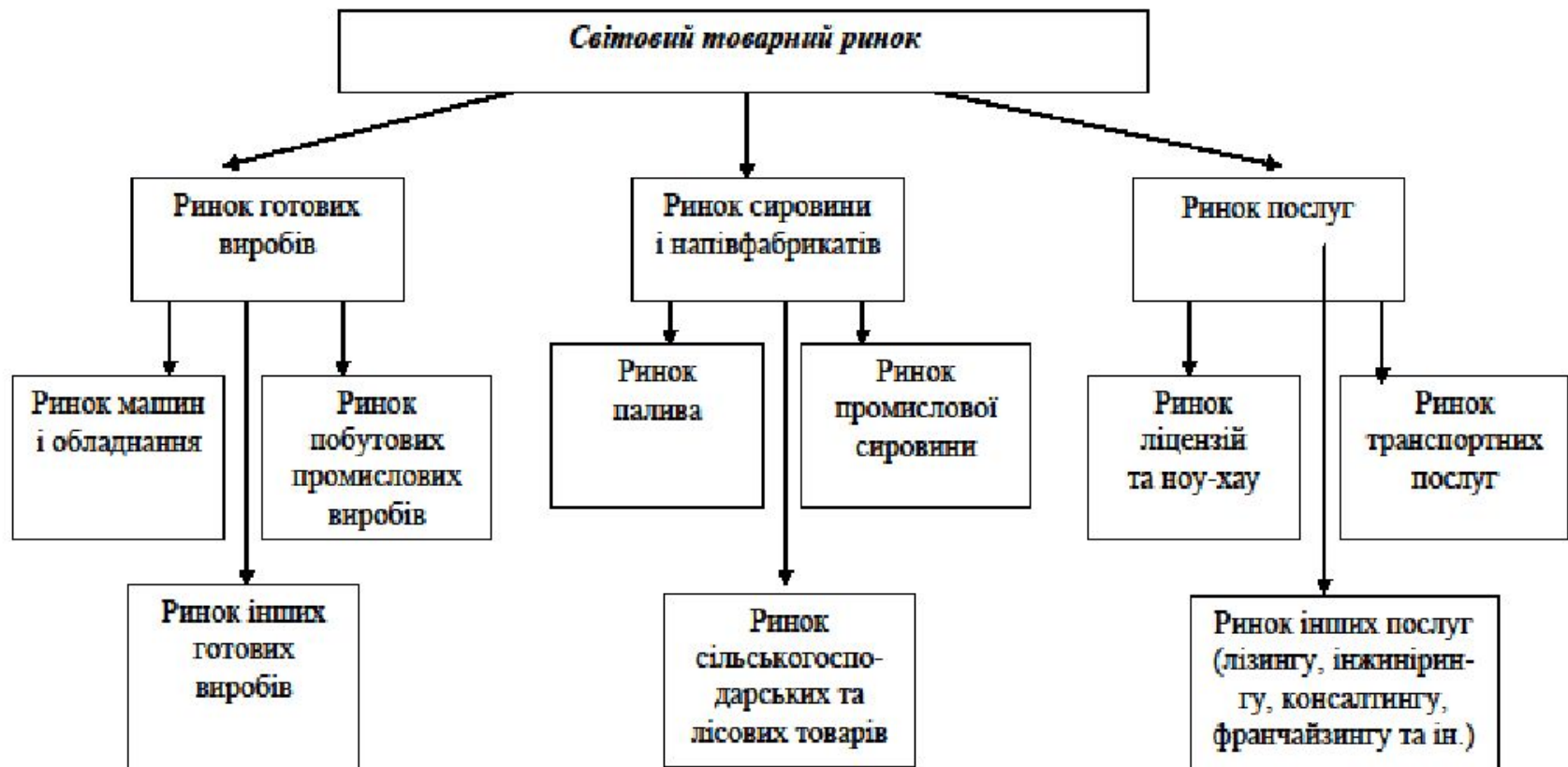
Склад світового товарного ринку

- ринок споживчих товарів,
  - ринок засобів виробництва
  - ринок послуг.
-
- **Світовий ринок споживчих товарів** за товарно-галузевою структурою об'єднує ринки продовольчих і непродовольчих товарів, ринок житла, ринок споруд невикористаного призначення.
  - **Світовий ринок засобів виробництва** складається з ринків споруд виробничого призначення, засобів праці, сировини, корисних копалин, матеріалів, енергії й інших видів продукції виробничого призначення.
  - **Світовий ринок послуг** охоплює ринки лізингових, транспортних, інжинірингових, страхових, туристичних, рекламних та інших послуг, а також ринок ліцензій і ноу-хау.
  - **Світовий фінансовий ринок** в основному обслуговує рух реальних товарно-матеріальних цінностей. До його складу також входять інвестиційні, грошові та ринки позичкових капіталів.
  - **Світовий інвестиційний ринок** — це вкладення капіталу в створення або придбання за кордоном підприємств (об'єктів) виробничо-господарського призначення.
  - На світовому ринку **позичкових капіталів** пропонується на тимчасове використання за плату різноманітні платіжні засоби (гроші, пінні папери). Цей ринок здійснює акумуляцію і перерозподіл грошових ресурсів у світовому економічному просторі.
  - **Світовий грошовий ринок** утворює систему відносин з обміну іноземних валют і платіжних документів в іноземній валюті за вільними ринковими цінами.
  - Об'єктом купівлі-продажу на **міжнародному ринку праці** є іноземна робоча сила. Цей ринок складається зі світового ринку кваліфікованих робітників, світового ринку некваліфікованих робітників і світового ринку спеціалістів.

Світовий ринок товарів і послуг

- це сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, що базується на міжнародному поділі праці та інших чинниках виробництва.
- **характеризується такими рисами**
  - є категорією товарного виробництва, яке у пошуках збуту своєї продукції вийшло за національні кордони;
  - проявляється у міждержавному переміщенні товарів, які перебувають під впливом не лише внутрішніх, а й зовнішніх попиту і пропозиції;
  - оптимізує використання чинників виробництва, підказуючи виробникові, у яких галузях та регіонах вони можуть бути застосовані найефективніше;
  - виконує санаційну роль, вибраковуючи з міжнародного обміну товари і навіть часто їх виробників, які не спроможні забезпечити міжнародний стандарт якості за конкурентними цінами

Товарна структура світового ринку.

Особливості світового ринку

- на світовий ринок впливають міждержавні кордони і зовнішньоекономічна політика окремих країн;
- на світовому ринку діє система світових цін;
- світовий ринок товарів доповнюється ринком послуг;
- структура і напрямки торгівлі окремих країн на світовому ринку визначаються зміною конкурентоспроможності їх товарів і послуг;
- світовій торгівлі властива нерівномірність зростання як торгівлі окремих країн, так і всього світового товарообігу;
- розвиток міждержавних форм регулювання світового ринку: міжнародні торговельні організації (СОТ) і регіональні інтеграційні економічні організації (ЄС, ЄАВТ, Латиноамериканська асоціація інтеграції,

Світовий ринок є сферою міжнародного обміну і тому має зворотний вплив на виробництво:

- показує йому що, скільки та для кого треба продукувати.

З цього боку світовий ринок є первинним стосовно виробника і є центральною категорією міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин.

Сучасні тенденції функціонування світового ринку впливають з таких його особливостей, як:

- товарна природа капіталізму, яка змушує встановлювати ціну на товари, виходячи з формування платоспроможного попиту в ієрархічній системі пропозиції численних товаровиробників з обов'язковим забезпеченням отримання ними гарантованих прибутків;
- наявність вільної конкуренції між товаровиробниками і споживачами з різних країн, що, призводячи до анархії виробництва і зменшення його ефективності, викликає необхідність економічного та позаекономічного втручання держав у світові економічні відносини;
- природна диспропорція у розподілі всіх видів ресурсів між країнами, яка посилюється намаганням кожного товаровиробника вкладати капітал лише в галузі виробництва та сфери діяльності окремих країн з високою нормою прибутку;
- вузькі рамки платоспроможного попиту багатьох країн в умовах постійного розширення світового товарного виробництва посилюють анархію на світовому ринку, його нестійкість;
- у сучасну епоху корпоративного капіталізму на світовому ринку вже конкурують та господарюють не окремі національні підприємства, компанії, а міжнародні транснаціональні корпорації (ТНК), яких підтримують не лише окремі держави, а й блоки (об'єднання) держав;
- провідну роль на світовому ринку відіграють ТНК як суб'єкти міжнародних економічних відносин, що фактично здійснюють економічний поділ світу, світового ринку різних товарів, встановлення цін на них;
- до світового ринку залучаються усі без винятку країни, навіть економічно відсталі;
- світовий ринок підвладний економічним кризам перевиробництва, хоча державне та міждержавне регулювання знімає гостроту і тривалість періодично виникаючих локальних та світових криз;
- промислово розвинені країни, форсуючи експорт своїх товарів, дедалі більше поширюють протекціоністські дії щодо власних виробників внаслідок зростання незбалансованості платіжних балансів багатьох країн.

1.4. Структура світового товарного ринку

- Структура світового товарного ринку розглядається у трьох аспектах – регіональному (або географічному),
- товарно-галузевому
- соціально-економічному.

Регіональна структура світового

ринку

ринки окремих країн або їхніх угруповань:

- ринки Азії, Латинської Америки, Африки,
- ринок Північної Америки (НАФТА),
- Австралії і Нової Зеландії (АНСЕРТА),
- Центральної і Східної Європи (ЦЕФТА),
- Євразійських країн (СНД),
- Західноєвропейський спільний ринок країн ЄС

Товарно-галузева структура світового ринку

складається з окремих товарних ринків, що відповідають ринку певного товару або його частини.

Основою цієї класифікації є:

- Міжнародна класифікація ООН,
- Стандартна міжнародна торговельна класифікація (СМТК),
- Брюссельська митна номенклатура,
- Гармонізована система опису товарів.

Товарно-галузева структура

характеризується трьома провідними групами товарів:

- готові вироби,
- сировина і напівфабрикати,
- послуги.

Кожну товарну групу становлять підгрупи товарів, які можуть бути самостійними ринками.

Наприклад, ринок промислової сировини поєднує:

- ринки руд чорних і кольорових металів,
- дорогоцінного каміння,
- хімічної сировини тощо.

- За ступенем монополізації та характером торговельних угод світовий ринок структурується як:
  - **монополістичний**, де панує один постачальник (ринок діамантів);
  - **олігополістичний**, на якому домінує група великих продавців (ринок нафти);
  - **атомістичний**, де спостерігається невисока концентрація пропозицій товарів за участю багатьох постачальників і загострюється конкурентна боротьба (ринки текстильних, швейних товарів та ін.)

За характером торговельних угод і взаємин продавців та покупців

- розрізняють три сектори світового ринку:
- **закритий,**
- **Відкритий**
- **пільговий.**

Основні сегменти закритого сектора світового товарного ринку:

- внутрішньофірмові постачання, тобто товарообіг між філіями головних і дочірніх підприємств великих монополій або ТНК;
- субпостачання товарів малих і середніх фірм, які є підрядчиками великих монополій, внутрішня торгівля регіональних інтеграційних об'єднань, постачання товарів за програмами допомоги за особливими міждержавними угодами, зустрічна торгівля.

На закритому ринку продавці й покупці взаємодіють на основі некомерційних стосунків, бо їх об'єднує

- юридична залежність,
- угоди про міжнародну спеціалізацію та кооперування,
- системи часткової участі та фінансового контролю,
- преференційні й спеціальні торговельно-економічні, валютно-кредитні, військово-політичні та інші специфічні договори.

Кон'юнктура

- Різні чинники розвитку світових товарних ринків формують відповідну ринкову кон'юнктуру, яка віддзеркалює зміни конкретних умов функціонування ринку та співвідношення попиту й пропозиції, що пов'язані з динамікою цін на товари і прибутками фірм.
- Кон'юнктура є невід'ємною особливістю формування і розвитку світових товарних ринків. Короткочасні коливання і зміни товарного ринку досліджуються на мікрорівні з метою врахування у господарській діяльності на рівні підприємств, галузей і всієї національної економіки.
- Ринкова кон'юнктура використовується у стратегії управління, у виборі форм і методів конкурентної боротьби, у забезпеченні ефективності зовнішньої торговельно-економічної діяльності

- **Кон'юнктурно-формувальний чинник** – це сила, що формує і визначає характер ринкової економічної кон'юнктури, провідними елементами якого є пропозиція і попит.
- **Попит** – це платоспроможна потреба в товарах для споживання та поповнення товарних запасів. **Пропозиція** – сума товарів, вироблених для збуту на ринку, й реалізації товарних запасів.
- Співвідношення попиту і пропозиції зумовлює **ринкову ціну** на товар.
- Чинниками групи попиту є рівень особистого й виробничого споживання товарів, обсяг надходжень їх у товарні запаси, прибутки, купівельна спроможність країн.
- Чинники групи пропозиції – це обсяг виробництва товарів, їхня конкурентна спроможність, рентабельність виробництва, норми прибутків фірм, їхнє адаптування до впровадження досягнень науки і техніки.

- **Умови формування кон'юнктури** – це зовнішнє середовище щодо кон'юнктурно-формуваального чинника, яке впливає на нього. Зазначені умови можна поділити на три групи: економічні, соціально-політичні та міжнародні
- Результатом взаємодії кон'юнктурно-формуваального чинника та умов формування кон'юнктури є різні форми прояву економічної кон'юнктури.
- Головними їхніми відмінностями, за якими їх відрізняють, є співвідношення попиту і пропозиції, динаміка світових цін, ділова активність на ринку (кількість укладених угод).
- В умовах **знижувальної кон'юнктури** спостерігається стабільна перевага пропозиції товару над попитом, падіння цін на товар, зменшення кількості укладених угод. Таке становище на ринку називають **ринком покупця**.
- Низька кон'юнктура свідчить про переважання пропозиції товару над попитом до позиції їхнього урівноваження, коли кількість торговельних операцій і ринкові ціни падають до мінімуму, знижуються прибутки фірм.
- **Кон'юнктура підвищувальна** – це стабільне переважання попиту над пропозицією, зростання ринкових цін на товар і кількості торговельних угод (**ринок продавця**).
- Це означає, що висока кон'юнктура має тенденцію до збереження переваги попиту на товар над його пропозицією, починається вирівнювання їхнього балансу, ціни на товар і кількість торговельних операцій сягають максимуму, зростають прибутки фірм.

- **Ринкова рівновага** - короткочасний стан ринку, коли врівноважені попит і пропозиція.
- Затяжний стан ринку переваги пропозиції товару над його попитом, насичення ринку товаром зумовлюють зниження цін, збитки і банкрутство фірм.
- **Світовий ринок** – це сфера міжнародного балансу попиту та пропозиції на товари, що експортуються й імпортуються різними країнами.
- Основні функціональні взаємозв'язки між внутрішнім попитом та пропозицією і попитом та пропозицією на товари на світовому ринку, кількісні обсяги експорту й імпорту, рівень ціни, за якого здійснюється торгівля, визначають положення найпростішої моделі міжнародної торгівлі:

Складові моделі міжнародної

торгівлі

- на світовому ринку стикаються попит і пропозиція на товари, котрі імпортуються одними країнами й експортуються іншими;
- обсяг експорту визначається надлишком на національному ринку даного товару, а обсяг імпорту залежить від обсягу дефіциту;
- порівняння рівноважних внутрішніх цін на світовому ринку дає змогу встановити наявність надлишку пропозиції даного товару з одних країн і надлишок попиту на нього в інших країнах;
- мінімальні та максимальні рівноважні ціни внутрішнього ринку різних країн на один і той самий товар задають нижню і верхню межі світової ціни, за якими цей товар реалізуватиметься на світовому ринку;
- міжнародні потоки товарів складаються під впливом прагнення держав експортувати ті товари, котрі відносно є дешевими в умовах автаркії (відособленості країни), а імпортувати відносно дорогі;
- між обсягами експорту й імпорту даного товару, з одного боку, і рівнем світової ціни на нього, з іншого боку, є взаємозв'язок і взаємозалежність. Зміна світової ціни призводить до зміни кількості експортованих та імпортованих товарів на світовому ринку, а зміна кількості експортованих та імпортованих товарів – до зміни світової ціни.

1.5. Міжнародна торгівля – центральна ланка світогосподарських зв'язків

- **Міжнародна торгівля** – сфера міжнародних товарно-грошових відносин, специфічна форма обміну продуктами праці (товарами і послугами) між продавцями і покупцями різних країн, яка є сукупністю зовнішньої торгівлі усіх країн світу.
- **Зовнішня торгівля** – це торгівля однієї країни з іншими, яка складається з оплачуваного вивезення (експорту) та ввезення (імпорту) товарів і послуг.
- Стосовно однієї країни зазвичай використовується термін **зовнішня торгівля держави**,
- щодо двох країн – **міждержавна, взаємна, двостороння торгівля**,
- а щодо торгівлі усіх країн одна з одною –

Специфічні риси міжнародної

- **торгівлі**
1. Соціально-культурні відмінності країн. Країни, які беруть участь у міжнародній торгівлі, відрізняються одна від одної звичаями, мовою, пріоритетами, культурою.
  - І хоча такі відмінності не впливають істотно на світову торгівлю, вони ускладнюють відносини між урядами і вводять багато нових елементів у діяльність міжнародних підприємств.
  - Недостатнє знання звичаїв, законів країни експортера чи імпортера призводить до невизначеності і недовіри між продавцем і покупцем.
  - **2. Самостійна національна економічна політика.** Національна економічна політика може: дозволити вільний потік товарів і послуг між країнами, регулювати чи заборонити його і тим самим істотно впливати на міжнародну торгівлю.

- **3. Кредитний ризик.** При здійсненні міжнародної торгівлі необхідно мати час для перевезення товару, тому експортер піддається ризику і потерпає від незручностей, пов'язаних з часом, котрий потрібен для перевезення товару за кордон і отримання платежу. Час і відстань створюють кредитний ризик для експортера.
- **4. Валютний ризик.** Міжнародна торгівля відбувається між країнами, що мають різні валютні системи, які зумовлюють обмін однієї валюти на іншу. Через неусталеність валютних курсів виникає валютний ризик – це небезпека валютних втрат внаслідок зміни курсу валюти ціни стосовно валюти платежу в період між підписанням зовнішньоторговельної угоди і здійсненням платежу за цією угодою.
- **5. Урядове регулювання міжнародної торгівлі.** Серйозною перешкодою у міжнародній торгівлі можуть виявитися урядові постанови щодо експорту та імпорту товарів і послуг.
  - До них можуть належати:
  - постанови щодо валютного регулювання;
  - ліцензування експорту та імпорту, імпортні й експортні квоти, експортні та імпортні мита, ембарго й інші інструменти торговельної політики;
  - постанови, що стосуються стандартів якості, безпеки, охорони здоров'я, гігієни, патентів, торговельних марок, упаковки товарів та обсягу інформації, яка наводиться на

- **6. Суверенний ризик.** Суверенний ризик можливий тоді, коли суверенний уряд країни:
  - отримує позику від іноземного кредитора;
  - стає боржником іноземного постачальника;
  - видає гарантію на позику від імені третьої сторони у своїй країні, але потім або уряд, або третя сторона відмовляється погасити позику і заявляє про імунітет від судового переслідування.
- Експортер буде безсилим стягнути борг, оскільки йому буде заборонено проводити свої вимоги через суд.
- **7. Трансферний ризик.** Це ризик неможливості переказу коштів в країну-експортера у зв'язку з валютними обмеженнями в країні покупця (імпортера) або з відсутністю валюти, або з відмовою уряду країни-імпортера в наданні цієї валюти, з будь-яких інших причин

- **Міжнародна торгівля** є складною соціально-економічною категорією.
- Її розглядають з двох позицій: **операційної та державно-політичної**

З операційної точки зору міжнародна торгівля – це процес безпосереднього обміну товарами та послугами між господарюючими суб'єктами різних держав, державами та міжнародними організаціями.

Тобто - це:

- рух товарів (у т. ч. послуг, ліцензій, ноу-хау, інжинірингу тощо),
- інструменти та механізми розширення товарообігу,
- вдосконалення структури експорту й імпорту,
- прогнозування та оцінка світових товарних ринків,
- планування можливостей експорту та потреб імпорту,
- організація контрактної роботи,
- контроль за поставками та відвантаженням,
- здійснення валютно-фінансових операцій тощо.

Предметом міжнародної торгівлі як сфери знань є організація виконання експортно-імпортної операції, а **об'єктом** - будь-яка операція з експорту чи імпорту.

Підходи до розуміння сутності міжнародної торгівлі

Міжнародна торгівля

Процес безпосереднього обміну товарами та послугами між суб'єктами міжнародних економічних відносин

Операційний

Особливий тип суспільних відносин, що виникають між державами у процесі і з приводу обміну товарами та послугами

Державно-політичний

Підходи

- **З державно-політичної точки зору** міжнародна торгівля - особливий тип суспільних відносин, які виникають у світовій системі господарства в процесі і з приводу обміну товарами та послугами між державами, що мають власні зовнішні та зовнішньоторговельні політики.
- Такі відносини регулюються спеціальними міжнародними регламентами: договорами, угодами, актами та іншими нормами міжнародного права.
- Проте, оскільки суспільні відносини не можуть не залежати від зовнішньої і внутрішньої політики країн, то відносини обміну на світовому ринку значною мірою регулюються й актами та діями політичного характеру. Наприклад, конгресмени США дуже часто використовують торговельні санкції для покарання інших країн у національних або політичних інтересах.
- За державно-політичного підходу до трактування сутності міжнародної торгівлі її предметом є організація торговельного обміну, виходячи з національних інтересів і глобальних тенденцій розвитку світового господарства в цілому, а об'єктом – торговельний обмін як сукупність операцій з експорту та імпорту.
- За державно-політичного підходу держави можуть не брати безпосередньої участі в торгівлі, але, відстоюючи інтереси національних суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності та державні інтереси в цілому, впливати на зміст міжнародних угод та домовленостей, брати участь у розробці норм міжнародного торговельного права, формулювати власні, адаптивні до ситуації зовнішньоторговельні політики.
- У цьому процесі активну участь беруть і міжнародні організації торговельного спрямування, метою яких є гармонізація світової торгівлі на недискримінаційній основі.

Міжнародна торгівля як обмін товарами і послугами між виробниками та споживачами різних країн **об'єктивно не має ніяких обмежень**, але

- реальні обсяги,
- структура,
- регіональні напрямки
- динаміка експорту й імпорту

залежать від:

- політичної орієнтації країни,
- належності до військових блоків або інтеграційних угруповань,
- зовнішньоторговельної політики власної та приймаючої країни,
- відносин з відповідними міжнародними організаціями.

- Операційний підхід певною мірою є проявом політики вільної торгівлі (фритредерство), а державно-політичний – протекціонізму.
- В цілому ж історія розвитку міжнародної торгівлі є балансуванням держав між цими двома напрямками.
- Однозначний, безкомпромісний вибір політики фритредерства або протекціонізму у зовнішній торгівлі був характерним для минулих століть.
- У наш час ці два напрямки взаємопов'язані і тісно переплітаються, хоча чітко простежується провідна роль принципу вільної торгівлі